25. Стельмах М. Кров людська – не водиця: Роман / Михайло Стельмах. – К.: Дніпро, 1988. – 302с.

26. Стус В.Час творчості / Dichtenszeit / Василь Стус. – К.: Дніпро, 2005. – 704с. – (Б-ка шевченківського комітету).

27. Сухомлинський В.О. Розмова з молодим директором / В.О. Сухомлинський. – К.: Радянська школа, 1988. – 284 с.

28. Степаняк Г. Тато й мама: два в одному. Вагітний чоловік успішно народив доньку / Гаврило Степаняк // Україна молода. – 2008. – 5 липня. – С. 5.

29. Тракало Я. Конструктив без самоповаги / Ярослав Тракало // Україна молода. – 2008 – 9 серпня.– С.3.

30. Українка Леся. Твори: В 4 т. / Леся Українка. – К.: Дніпро, 1981 –1982. Т.VI.: Оповідання; Статті; Листи. – 1982. – 438с.

31. Філоненко С. «Юля косу носить»: гендерні стереотипи в сучасній політичній сатирі / Світлана Філоненко // Слово і час. – 2007. – №11. – С.62 – 73.

32. Франко І.Я. Зібр. творів: У 50 т. / Іван Франко. – К.: Наукова думка, 1977 – 1985. Т.31: Літературно-критичні статті (1897 – 1899). – 1981. – 595 с.

33. Чепіжко В. Чому в секретаріаті Президента вирощують дорогих курей? / Віталій Чепіжко // Україна молода. – 2008. – 10 липня.– С.4.

34. Шиманський О. Американська амазонка. Уперше в історії США жінка отримала звання чотиризіркового генерала / Олександр Шиманський // Україна молода. – 2008. – 26 червня. – С.5.

УДК 811.112.2'373.612'42'373.46.

ПРОБЛЕМАТИКА ВИВЧЕННЯ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНОЇ ГРУПИ СЛІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ КОЛЬОРУ В СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Ніколаєва Н.М., викладач

Запорізький національний університет

У статті розглядаються дослідження, які присвячені вивченню лексико-семантичної групи слів на позначення кольору в сучасній німецькій мові.

Ключові слова: лексеми на позначення *кольору, семантика*, лексико-семантична група.

Николаева Н.Н. ПРОБЛЕМАТИКА ИЗУЧЕНИЯ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧЕСКОЙ ГРУППЫ ЦВЕТООБОЗНАЧЕНИЙ В СОВРЕМЕННОМ НЕМЕЦКОМ ЯЗЫКЕ/ Запорожский национальный университет, Украина.

В статье рассматриваются исследования, посвящённые изучению лексико-семантической группы цветообозначений в современном немецком языке.

Ключевые слова: лексемы цветообозначения, семантика, лексико-семантическая группа.

Nikolaeva N.N. PROBLEMS OF STUDY OF THE LEXICO-SEMANTIC GROUP OF WORDS DENOTING "COLOUR"IN THE MODERN GERMAN LANGUAGE / Zaporizhzhya National University, Ukraine.

The article is devoted to researches of the lexico-semantic group of words denoting "colour" in the modern German language.

Key words: lexemes denoting colour, semantics, lexico-semantic group.

Здатність розрізняти кольори складає суттєву частину можливостей зорового сприйняття людини. Колір пов'язаний із сприйняттям навколишнього світа. Людина інтенсивно й різноаспектно вивчає цей багатогранний і складний природний феномен. Майже всі галузі науки так чи інакше досліджують кольори. Наприклад, для фізика слово колір – це позначення довжини хвилі світла, або матеріальне вираження електромагнітних коливань певних довжин хвиль та частот. Хімік займається структурою кольорових сполук; інтерес біолога та фізіолога стосується нервового колірного подразнення в оці, передачі та обробки в мозку відповідних нейросигналів; психологи та мистецтвознавці досліджують психічну сферу відчуття кольорів, художники за допомогою кольорової палітри намагаються передати

особисте сприйняття навколишніх реалій, свої враження (події, переживання), модельєри використовують кольори для втілення своїх дизайнерських задумів. Природним є і лінгвістичний інтерес до проблеми позначення кольору: по-перше, екстралінгвістичні позиції кольору, існуючи в природі, відображаються і в мовній системі; по-друге, лексеми на позначення кольору являють собою порівняльно компактну і легко вирізняючу лексичну групу, у якій відбивається об'єктивна різноманітність кольорової гами. Однак колір в різних мовах відображається по-різному, тому не випадково мовні позначення кольорів постійно перебувають у полі зору мовознавців. Б.Берлін і П.Кей[19], Дж.Лайонз[20] розглядають їх у семантичному аспекті. Діахронічне дослідження проводить Є.А.Решетнікова[13]. Проблемам дослідження кольору як психолінгвістичного феномена присвячують свої праці Т.В. Пастушенко[12] та Р.М. Фрумкіна[17]. А.Вежбицька[1] розглядає цю проблему з точки зору культурології. С.В.Іваненко[5] використовує лінгвофілософський підхід у вивченні лексико-семантичних групах слів на позначення кольору. Дослідженнями загальних питань мовної номінації займаються О.С.Кубрякова[10] і В.М.Телія [16].

В українській мові до центру лексико-семантичної групи слів на позначення кольору належать: червоний, жовтий, зелений, блакитний, синій, коричневий, чорний, білий, сірий. У німецькій мові виділяється група з 11 слів, що є основними лексемами на позначення кольору: weiβ, schwarz, grau, rot, gelb, blau, grün, orange, lila, braun, rosa.

У німецькій мові дослідження в області кольорономінації не настількі численні та різноманітні.

Так, у дисертації Т.Б.Козак, шляхом діахронічного аналізу слів, розглядається питання зародження словоформ і розвитку їхньої семантики в різні періоди розвитку німецької мови. У цьому дослідженні розглядаються прикметники на позначення кольору, на трьох діахронічних зрізах німецької мови: давньоверхньонімецькому (двн.), середньоверхньонімецькому (свн.) і нововерхньонімецькому (нвн.). Предметом вивчення в роботі є лексико-семантична група німецьких слів з основним значенням *schwarz* 'чорний', *weiβ* 'білий', *rot* 'червоний', *grün* 'зелений', *gelb* 'жовтий', *blau* 'синій, блакитний', *braun* 'коричневий'(всього 7 прикметників), розглянутих на матеріалі давніх пам'яток і словників[8;с.4].

Серед дисертаційних робіт є також роботи, які присвячені питанням семантики прикметника на позначення кольору. Наприклад, у дисертації О.А.Зубач вивчаються лінгвокультурологічні аспекти колористичної фразеології сучасної німецької мови. Авторкою виявлено 11 лексем на позначення кольору *schwarz, blau , grün , golden/goldig, weiβ ,rot, grau, gelb, braun, silbern, rosa/rosig.* Національно-культурна семантика колористичних фразеологізмів, дослідженням яких займається О.А.Зубач, найбільш яскраво виявляється в колористичній мовній картині світу в таких сферах: 1) політичній (фразеологічні одиниці з колористичним компонентом з національно-культурною семантикою віддзеркалюють політичні події та проблеми соціального існування народу-носія мови і в синхронному, і діахронному планах), напр.: *das braune Netz* – 'коричневе павутиння' (про націонал-соціалістів); 2) історичній (фразеологічні одиниці з колористичним компонентом з національно-культурною семантикою відображають факти історії й мають історичне підґрунтя), напр.: *rote Internationale* – 'Соцінтерн'; 3) економічній (фразеологічні одиниці з колористичним компонентом з національно-культурною семантикою постулюють шляхи та заходи, спрямовані на економічний розвиток країни), напр.: *der Grüne Bericht* – досл. 'Зелена Доповідь' (звіт про стан сільського господарства); 4) релігійній (фразеологічні одиниці з колористичним компонентом з національно-культурною семантикою висвітлюють факти релігійних традицій та поглядів), напр.: *das weiße Schiff Jehovas besteigen dürfen* – 'отримати найвищу винагороду (відзнаку)'; 5) духовній (фразеологічні одиниці з колористичним компонентом з національно-культурною семантикою віддзеркалюють духовний стан німецького народу, його мрії, бажання, моральні цінності), напр.: *j-m goldene Worte mit auf den Weg geben* – 'сказати напутні слова'; 6) побутовій (фразеологічні одиниці з колористичним компонентом з національно-культурною семантикою експлікують повсякденне життя людини з її потребами та намірами), напр.: *die braune Stunde* – досл. 'коричнева година' (щодо післяобідньої перерви на каву) [4;с.10].

Л.А.Ковбасюк досліджує одиниці вторинної номінації з компонентом "кольороназва" в сучасній німецькій мові і висвітлює водночас шляхи та лінгвокогнітивні механізми творення, культурно-національну специфіку досліджуваних одиниць та їхній функціональний аспект, тобто номінативні, синтаксичні й прагматичні функції одиниць вторинної номінації з компонентом " кольороназва " у висловленнях та текстах сучасної німецької мови.

У цьому дослідженні поділяються лексеми на позначення кольору, на основні та неосновні кольороназви. Основні кольороназви охоплюють: 1) кольороназви, що позначають ахроматичні кольори: *schwarz, grau, weiβ,* та 2) кольороназви, які називають хроматичні кольори: *rot, grün, gelb, blau, braun.* Неосновні кольороназви класифікуються на: 1) кольороназви іншомовного походження: *rosa, lila, türkis* і т.ін.; 2) кольороназви, що є похідними від основних кольороназв: а) кольороназви на *–lich*: *grünlich, schwärzlich* і т.ін. та б) кольороназви зі складовими частинами *blaβ-, hell-, dunkel-, tief-: dunkelschwarz, hellrot* і т.ін.; 3) кольороназви, що є похідними від неосновних кольороназв**:** *rosig;* 4) кольороназви, які складаються з двох або більше кольороназв: *rosarot, schwarzblau* і т.ін. [2;с.12].

Л.А.Ковбасюк розглядає також семантичне трансформування дериватів з компонентом "кольороназва". Такі одиниці вторинної номінації поділяються на: 1) ***похідні*** **і** 2**)** ***складні*** . До першої групи належать: 1) похідні іменники, утворені від кольороназви шляхом: а) афіксального словотворення від основних кольороназв, крім *grau,* за допомогою суфікса *-er* : *Grüner*; б) субстантивації основних кольороназв *blau, braun, gelb, grün, schwarz* і *weiß*, які позначають представників певної професії, раси або об'єкти реального світу : *die Blaue*; *großes Schwarzes*; 2) похідні дієслова, утворені шляхом суфіксального способу словотворення від основних кольороназв *schwarz, weiß, blau* за допомогою: а) суфікса *–en*: *blauen*; *weißen* та б) умлаута: *schwärzen*; *bläuen*. Друга група охоплює: 1) складні прикметники : *käseweiß*; *immergrün*; 2) складні іменники : *Schwarzhemden*; 3) складні дієслова: *sich weißbrennen; schwarzarbeiten.* У дослідженні Л.А.Ковбасюк шляхом семантичного трансформування вільних словосполучень та речень з компонентом "кольороназва " виникло три підгрупи одиниць вторинної номінації. До першої належать одиниці вторинної номінації, у яких переосмислюється сам колір. Ці одиниці поділяються на: 1) одиниці вторинної номінації, у яких кольороназва позначає колірну ознаку реальних чи фантастичних об'єктів дійсності : *Ich kann nur auf einem schwarzen (braunen) Klavier spielen*; *mit dem rosaroten Elefanten reisen*; 2) одиниці вторинної номінації, де кольороназва використовуються для позначення колірної ознаки тіла людини чи його окремих частин : *bis man schwarz wird*; *grün angelaufen sein*; 3) одиниці вторинної номінації, у яких кольороназви позначають колірну ознаку одягу: *schwarze Polizei*; *weiße Wolke*. До другої підгрупи належать одиниці вторинної номінації, яким властиве переосмислення конотативного компонента значення кольороназви: *schwarze Kasse*. Третя підгрупа охоплює одиниці вторинної номінації, де переосмислюється символіка кольору: *weiße Sachen*;. Механізм формування одиниць вторинної номінації цієї групи можна проілюструвати на цьому прикладі *mit dem rosaroten Elefanten reisen* – "zum billigsten Bahntarif für Langstrecken reisen (мандрувати, купляючи найдешевші залізничні квитки)". Виокремлення в концептуальному просторі **подорож** якісної ознаки "щось особливе, приємне, незвичайне, винятковe" та позитивних відчуттів, які переживає людина під час подорожі, а також укоріненість оцінних суджень **велике є добре**; **велике є особливе** сприяють зближенню концепту **подорож** з концептуальною сферою **тварини (слон**). Мандри завжди є приємним задоволенням, на яке витрачаються певні кошти. Подорожувати, витрачаючи небагато грошей, дуже добре; для більшості людей це є винятковою подією. Подорож з великим слоном також є винятковою та особливою. Кольороназва *rosarot* надає опису слона фантастичності, нереальності, робить позначення цієї тварини особливим, водночас викликаючи позитивні відчуття[7;с.14].

Зустрічаються дослідження прикметників на позначення кольору, пов'язаних із людиною та частинами його тіла, про що пише Т.М Гайдукова. У дисертаційній роботі розглядається функціонування первинно-номінативних і вторинно-номінативних колірних найменувань при характеристиці людини в німецькій мові. За допомогою лексем на позначення кольору яскраво представлена як матеріальна, так і духовна сторони людини. Тому розробка і вирішення проблеми, яка направлена на вивчення природи і закономірностей функціонування лексем на позначення кольору при назві людини, може сприяти глибшому розумінню співвідношення між дійсністю, свідомістю і мовою, оскільки колір відіграє надзвичайно важливу інформативну роль у процесі пізнання реальної дійсності. У німецькій мові виділяється група з 11 слів, що є основними лексемами на позначення кольору: *weiß, schwarz, grau, rot, gelb, blau, grün, orange, lila, braun, rosa*. Дослідження Т.М.Гайдукової показало, що група базових лексем на позначення кольору людини відмінна зі своїм складом від даного універсального набору основних лексем на позначення кольору. Вона не включає лексеми *orange, lila*, проте до її складу входять прикметники *blond, blass, bleich*, що є периферійними в загальній класифікації лексем на позначення кольору[2;с.9].

При аналізі лексем на позначення кольору автори спираються на їх системну організацію всередині лексико-семантичної групи. Звичайно вважається, що виділення семантичного поля лексем на позначення кольору не представляє особливих труднощів, бо ця група чітко відокремлюється в мові. Таке дійсно існує в сучасних мовах. І майже всі дослідження лексики на позначення кольору як системи зорієнтовані на аналіз сучасних мов або на всякий випадок порівняно нещодавніх періодів їх розвитку, коли в мові вже оформилось чітке розуміння кольору як такого.

У лексико-семантичній групі лексем на позначення кольору існують внутрішні парадигматичні відносини, а також подібні синтагматичні, які стали предметом вивчення в дисертаційному дослідженні С.О.Кантеміра. Він розглядає синтагматичні та парадигматичні властивості 9 прикметників *weiß* 'білий', *schwarz* 'чорний', *rot* 'червоний', *blau* 'синій, блакитний', *grün* 'зелений', *grau* 'сірий', *braun* 'коричневий', *gelb* 'жовтий', а також *rosa* 'рожевий' [6;с.6].

Користуючись різними методами і виділяючи не завжди однакові ознаки для членів "центру" системи лексем на позначення кольору, висновки дослідників часто збігаються. Колір - явище складне, має свої національні особливості залежно від історії, культури, традицій того або іншого народу. Так, зелений колір символізує в болгар - урожай, у угорців - надію, у німців - чистоту, ніжність, непорочність, у афганців - родючість і життя. Мотиви номінації кольору в німецькій мові багатообразні і пов'язані з областями навколишнього світу. У нашому випадку (на матеріалі дисертаційних робіт) такими

виступають іменники на позначення зовнішності людини; власних назв; соціального статусу людини та організацій; предметів побуту та засобів пересування; матеріалів та речовин, фауни; продуктів харчування; природних об'єктів та явищ, просторових понять; одягу та взуття; будівельних споруд; форм та фігур; світла-тіні; забарвлення, відтінку та інших понять. Стандартними елементами словосполучень з прикметником *weiß* виявились іменники **Zähne, Wolke, Bluse, Hemd, Kleid, Gesicht, Schuhe** та **Bart**; зі словом *schwarz* – **Haar, Katze, Wasser, Bart, Schuhe, Kleid**; з *rot* – **Rosen,Lippen**, **Fleck, Gesicht**; з прикметником *blau* – **Blume, Himmel, Augen**; з *grün* – іменник **Licht;** з *grau* – **Straße, Haar, Augen**; з прикметником *braun* – іменник **Augen**[3;с.15].

У сучасних мовах, виходячи зі значення прикметників кольору та їх зв'язків, звичайно вирізняють "центр", "ядро", "основну підсистему" лексико-семантичної групи лексем на позначення кольору, що свідчить про наявність ієрархії членів в системі. Т. Г. Корсунська та інші вирізняють "ядро", досить стійке, але ж в той час мінливе, про що свідчить велика кількість прикметників, які приєднуються до ядра. На матеріалі російської, англійської і німецької мов автори встанавлюють такі ознаки ядра: 1) неможливість визначення мовного значення прикметника крізь інші прикметники кольору ; 2) первинність колірного значення за наявності переносних; 3) непохідність основи самого додавального і можливість утворення від нього похідних; 4) входження прикметника до складу фразеологізмів і мовних порівнянь за кольором; 5) висока частотність вжитку в порівнянні з іншими прикметниками; 6) вільна сполучуваність; 7) стилістична нейтральність, а також 8) здатність утворювати міри порівняння і деякі інші лексико-граматичні форми. Останні лексеми на позначення кольору, що не задовольняють всім цим ознакам, утворюють багату периферію системи, семантично, лексично і структурно підпорядковану ядру [9;с.46]. Як такий "центр" у німецькій мові, наприклад, виділяються слова*: rot, gelb, grün, blau, braun, schwarz, grau, weiss* . Основне, пряме і номінативне значення в них - колірне, таке, що дає основу для прямих похідних і переносних лексико-семантичних варіантів, що виходять за межі позначень кольору і виникають шляхом метафоричного, рідше за метонімічного перенесення. Утворення одиниць цієї групи можна проілюструвати на прикладі одиниць вторинної номінації *braun* – "nationalsozialistisch (націонал-соціалістичний)". Унаслідок репродуктування у свідомості людини усіх можливих суджень про концепт націонал-соціалізм визначається нова домінуюча ознака, у нашому випадку – це колірна ознака сорочки прибічника фашизму – "коричневий". Потім встановлюється інший концепт зі схожою ознакою – коричневий колір. Завдяки інтеграції двох концептів за суміжністю колірної ознаки, що стає мотивуючою базою нового найменування, виникає одиниця вторинної номінації *braun* – „nationalsozialistisch". Отже, йдеться про метонімічне переосмислення: колір одягу (частина) стоїть замість людина(ціле) [4;с.23].

Х. Чірнер зупиняється на їх сполучуванні і доходить висновку, що для основних прикметників характерні три види сполучуваності: 1) вільна, необмежена; 2) вільна, але обмежена реальною дійсністю; 3) скована, обмежена мовою [18;с.23]. Таким чином, дослідник вносить уточнення до шостої ознаки, встановленої в роботі Т. Г. Корсунської та ін. При утворенні ж нових лексем на позначення кольору лексеми зазнають різні семантичні зрушення (розширення основного значення слова і поява нового - семантична інновація, або розвиток омонімії).

Німецькі кольорономінації є системою, що сформована за принципом поля і відображає не лише загальномовні системні якості (центр і периферія), але і властивості, визначувані особливостями мікросистем і їх сумою. З одного боку, це - система, у центрі якої слово, що позначає поняття колір, а на периферії слова, що містять сему конкретного кольору. З іншого боку, це ряд мікросистем, у центрі кожної – центральнее кольоропозначення, довкола якого в певному порядку групуються слова, пов'язані із семою даної центральної лексеми на позначення кольору. Так, мікросистема червоного кольору */rot/* включає декілька підгруп лексем на позначення кольору, які передають різні відтінки червоного кольору: *hellrot* (fleischfarben, zartrosa, korallenrot, pink); *dunkelro*t (himbeerfarbig, weinrot, bordeauxrot); що тяжіють до *gelb* (через orangefarben); що тяжіють до *braun* (terrakottafarben, kupferig usw.); що тяжіють до *bla*u (через violett usw.) Порядок розподілу периферійних об'єктів довкола центральної лексеми на позначення кольору залежить від семантичного значення (міра колірної насиченості), стилістичних можливостей, міри вживаності. До групи центральних лексем на позначення кольору належать основні кольорономінації (rot, gelb, grün, blau, weiss, grau, schwarz, braun); останні (відтінночні) лексеми на позначення кольору займають периферійне положення. Відтінки лексем на позначення кольору є аналітичними одиницями (лексеми на позначення кольору вторинної номінації - milchig, rosig, krebsrot, bleifarben usw.) і синтетичними утвореннями, що уточнюють інтенсивність кольору (gelblichgrün, goldgelb; а також двоскладні - polar-blau usw.); виступають у формі складних лексем на позначення кольору, та і у вигляді конструктивно складних зворотів (порівняльні звороти - bräunlich rot wie rost usw.).

О.Г.Сімонова досліджує механізми реалізації імпліцитного представлення кольору в художньому тексті через іменники (на прикладі німецької мови). Об'єктом даного лінгвістичного дослідження є іменники, які асоціативно пов'язані з певним(и) прикметником(и) кольору сучасної німецької мови. Наприклад, німецький іменник **Gras** (трава) асоціюється з такими прикметниками кольору, як *grün* (зелений), *gelb*

(жовтий) і *braun* (коричневий); іменник **Wasser** (вода) викликає асоціації з кольорами *blau* (блакитний, синій), *grün* (зелений) і *schwarz* (чорний). Матеріалом дослідження послужили 1) 10 прикметників німецької мови*: rot* (червоний), *blau* (блакитний), *grün* (зелений), *gelb* (жовтий), *orange* (помаранчевий), *violett* (фіолетовий), *braun* (коричневий), *schwarz* (чорний), *weiß* (білий) і *grau* (сірий); 2) 247 іменників, отриманих в результаті асоціативного експеримента як слова-реакції на вказані 10 прикметників кольору німецької мови; 3) тексти художньої літератури німецькою мовою, з яких було відібрано 12 фрагментів. У дисертації виявляються закономірності процесів імпліцитного вираження кольору у творах німецькомовної художньої літератури, що є певним вкладом у вивченні лінгвістичної семантики в рамках художнього тексту [14;с.16].

А.С.Данилов досліджує семантику лексем на позначення кольору в піснях «Старшої Еди», виявляє міфопоетічні асоціації, якими мотивується вживання цих слів в давньогерманській поетичній мові. Аналіз структури значення колірних епітетів поетичної мови сприяє глибшій інтерпретації ряду важливих, таких, що частенько важко піддаються тлумаченню, контекстів едичних пісень, а також осмисленню ряду важливих категорій міфологічного мислення давніх германців. В цій праці враховуються виводи приватних досліджень, присвячених системам і окремим лексемам на позначення кольору в різних давніх німецьких мовах і деяких групах давньогерманських літературних пам'ятників. Об'єктом дослідження є хроматичні (*rauðr* «червоний», *grœnn* «зелений», *blár* «блакитний», *jarpr* «коричневий», *brúnn* «бурый») і ахроматичні лексеми на позначення кольору (*hvítr* «білий», *svartr* «чорний», *grár* «серый»), які представлені в «Старший Еді» [3;с.11].

Метод словотворчого аналізу дозволив встановити найбільш частотні моделі в німецьких прикметниках кольору - кореневі, суфіксальні і складні слова. В текстах сучасної німецької літератури,газетах,журналах кольородеталі вживаються в прямій номінації, і виконують стилістичні завдання як виразний засіб. Окрім цього, вони здатні у формі домінантних сем, таких, що виявляються в символах, організувати текст і передавати його основну ідею, створювати в тексті статистику оповідання, додавати йому образність і експресивність. Колір і його відтінки передаються і простими лексемами на позначення кольору, і словосполученнями, і складними прикметниками; неколірна лексика (kohlschwarze Raben, rubinrote Krone, ein nebelgrauer Mantel) також застосовується в переносному значенні, набуваючи в контексті значення кольору.

Таким чином, лексеми на позначення кольору займають важливе місце у створенні національно орієнтованої мовної картини світу. Національно-культурна своєрідність семантики фразеологічних одиниць з колористичним компонентом є результатом лінгвокультурної інтерпретації колірного простору внаслідок архивування історично-культурного досвіду німецького соціуму.

Зіставний аналіз результатів семантичної та лексичної сполучуваності дозволяє виділити три спільні, найбільш типові групи синтагматичних партнерів прикметників кольору, а саме іменники на позначення зовнішності людини, одягу та взуття, а також флори.

Парадигматичні відношення між досліджуваними словами показують, що прикметникам кольору в словосполученнях властиво не заміщувати, а доповнювати один одного. Через те в їхніх дистрибуційних характеристиках (порівняно з іншими досліджуваними словами) зафіксовано більше спільних ознак, аніж відмінних.

Аналіз давнього і сучасного матеріалу німецької мови показав в усіх випадках розширення семантики розглянутих позначень кольору зі збільшенням частоти реалізації відповідних лексем у текстах. Звідси випливає висновок про існування прямого кореляційного зв'язку між полісемією слова і його функціонуванням у мовленні. З іншого боку, зміна частоти поширеності певної лексеми пояснюється також тими переміщеннями у системі семантичних відношень, які відбуваються в процесі розвитку мови.

Дослідження одиниць вторинної номінації з компонентом “кольороназва” в сучасній німецькій мові відбувається шляхом семантичного трансформування внаслідок метафоричного чи метонімічного переосмислення: 1) кольороназв; 2) вільних словосполучень та речень з компонентом “кольороназва”; 3) словосполучень термінологічного характеру з компонентом “кольороназва”; 4) крилатих висловів з компонентом “кольороназва”; 5) усталених порівнянь з компонентом “кольороназва” й 6) дериватів з компонентом “кольороназва”.

У німецькій мові існують і первинно-номінативні, і вторинно-номінативні, імпліцитні і експліцитні лексеми на позначення кольору, які використовують для характеристики людини як біологічної істоти, його фізичних, етичних, емоціонально-психологічних якостей, його соціальної природи.

Едичні лексеми на позначення кольору за своєю семантичною структурою відрізняються від лексем на позначення кольору більшості сучасних мов. Лексеми на позначення кольору в «Еді» – це такі одиниці, які пов'язані зі своїми денотатами більш ніж за однією ознакою, вони позначають не одну, а декілька якостей описуваного об'єкта або суб'єкта.

У системі німецької мови існують іменники, які здатні задавати колір у тексті, не виражаючи його експліцитно.

Отже, проблема кольору в лінгвістиці багатогранна і є основою для подальших лінгвістичних досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вежбицкая А. Язык. Культура. Познание. – М. : Русские словари, 1996. – 416 с.
2. Гайдукова Т.М. Цветообозначения человека и частей его тела : автореф. дис. на соискание научн. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 «Германские языки» / Т. М. Гайдукова. – Нижний Новгород, 2008. – 23 с.
3. Данилов А.С. Синкретизм цветовых и мифопоэтических признаков в семантике цветообозначений эддической поэзии : автореф. дис. на соискание научн. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 «Германские языки » / А. С. Данилов. – Тамбов, 2009. – 25 с.
4. Зубач О.А. Національно-культурна своєрідність семантики фразеологічних одиниць з колористичним компонентом у сучасній німецькій мові : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04. «Германські мови» / О. А. Зубач. – Донецьк, 2007. – 23 с.
5. Иваненко С.В. Единичное и особенное в лексико-семантических группах цветообозначения в современном русском языке : автореф. дис. на соискание научн. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.02. «Русский язык» / С. В. Иваненко. - Запорожье, 2001. – 190 с.
6. Кантемір С.О. Синтагматичні та парадигматичні властивості прикметників кольору в німецькій мові : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04. «Германські мови» / С.О. Кантемір. – Одеса, 2003. – 22 с.
7. Ковбасюк Л.А. Семантичний та функціональний аспекти одиниць вторинної номінації з компонентом "кольороназва" в сучасній німецькій мові : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04. «Германські мови» / Л. А. Ковбасюк. – К., 2004. – 22 с.
8. Козак Т. Б. Лексико-семантична група слів, які позначають колір у німецькій мові : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04. «Германські мови» / Т. Б. Козак. – Одеса, 2002. – 18 с.
9. Корсунская Т.Г. О системе цветообозначений в русском, английском и немецком языках / Корсунская Т.Г., Фридман Х. Х., Черемсина М. И. – Горьков : Учен. зап. Горьковск. пед. ин-та иностр. яз., 1963. – 25, 103 с.
10. Кубрякова Е.С. Актуальные проблемы современной семантики / Кубрякова Е. С. – М. : МГПИИЯ, 1984. – 130 с.
11. Москович В. А. Статистика и семантика. Опыт статистического анализа семантического поля / Москович В. А. – М. : Наука, 1969. – 304 с.
12. Пастушенко Т. В. Цветовая коннотация как форма языковой интерпретации мира / Пастушенко Т. В. // Вісник Харківського національного університету. – Харків : Константа, 2000. – С. 79-84.
13. Решетникова Е. А. Национально-культурный компонент семантики цветообозначений в русском и английском языках (в диахронии) : автореф. дис. на соискание научн. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04. «Германские языки» / Е. А. Решетникова. – Саратов, 2001. – 23 с.
14. Симонова Е. Г. Имплицитное цветообозначение в современном немецком языке : автореф. дис. на соискание научн. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04. «Германские языки» / Е. Г. Симонова. – Нижний Новгород, 2007. – 19 с.
15. Соколовская Ж. П. Система в лексической семантике : (анализ семантической структуры слова) / под Ред. М.А.Жовтобрюха. – К. :Вища школа,1979. – 190 с.
16. Телия В. Н. Коннотативный аспект семантики номинативных единиц / Телия В. Н. - М. : Наука, 1986. – 143 с.
17. Фрумкина Р. М. Цвет. Смысл. Сходство. Аспекты психолингвистического анализа / Фрумкина Р.М. – М. : МГУ, 1995. – 320 с.
18. Чирнер Х. Семантический объем прилагательных, обозначающих цвет в русском языке, в сопоставлении с немецким : автореф. дис. на соискание научн. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04. «Германские языки» / Х. Чирнер. – М., 1973. – 22 с.

19. Berlin B. Basic Color Terms : Their Universality and Evolution / Berlin B., Kay P. – Berkeley and Los Angeles : University of California Press, 1969. – 171 p.

20. Lyons J. Linquistic Semantics : An Introduction / Lyons J. – London : Cambridge University Press, 1995. – 396 p.

21. Magnus H. Untersuchung über der Farbensinn der Naturvölker / Magnus H. – Leipzig, 1980. – 267 s.

УДК 821. 161. 2Г – 14.09

НАЦІОНАЛЬНА ОСНОВА ЗБІРКИ ЛЮБОВІ ГЕНЬБИ «ПОВЕЗИ МЕНЕ У КРАСИВЕ…» ЯК ВИЯВ СВІТОСПРИЙНЯТТЯ АВТОРА

Ніколаєнко В.М., к.філол.н., доцент, Кошель Я.М., студент

Запорізький національний університет

У статті зроблено спробу аналізу національної основи збірки Л.Геньби «Повези мене у Красиве…». Вияв національного у творчості авторки це не просто зовнішня атрибутика поетичної збірки, а й основоположний принцип художнього мислення письменниці, глибока суть літературних творів.

Ключові слова: символ, поезія, національний світогляд.

НИКОЛАЕНКО В.Н., КОШЕЛЬ Я.Н. НАЦИОНАЛЬНАЯ ОСНОВА СБОРНИКА ЛЮБОВИ ГЕНЬБЫ «ПОВЕЗИ МЕНЯ В КРАСИВОЕ…» КАК ПРОЯВЛЕНИЕ МИРОВОЗЗРЕНИЯ АВТОРА/ Запорожский национальный университет, Украина

В статье сделана попытка анализа национальной основы сборника Л.Геньбы «Повези меня в Красивое…». Проявление национального в творчестве автора это не просто внешняя атрибутика поэтического сборника, но и основоположный принцип художественного мышления писательницы, глубокая суть литературных произведений.

Ключевые слова: символ, поэзия, национальное мировоззрение.

Nikolayenko V.M., Koshel Ya.M.THE NATIONAL BASIS OF LUBOV HENBA'S POETIC COLLECTIN "DRIVE ME INTO BEAUTIFUL…" AS A DISPLAY OF THE AUTHOR'S WORLD VIEW/ Zaporizhzhya State University, Ukraine.

In the article is made an attempt of the national basis' analysis of Lubov Henba's poetic collection. The display of national in the author's works is not a simply external attribute of poetic collection, but a basic principle of the poet's artistic thought, a deep essence of literary works.

Key words: symbol, poem, the national world view.

Кожен письменник у своїй творчості рано чи пізно звертається до інтерпретації теми народу, Батьківщини, рідної мови й того, що є для нього найдорожчим, найближчим його серцю. Викладаючи на папері те, що ятрить душу, митець апелює до читача, намагається пробудити національну свідомість.

Серед когорти письменників Запорізького краю, котрі у своїй творчості звертаються до теми духовності як основи патріотизму, варто виділити Л.Геньбу. Аналізуючи поетичний доробок письменниці, доцільно зауважити, що творам, пройнятим національним духом, слід без вагань відвести особливе місце. І не лише з огляду на очевидну наявність тих чинників, які з позицій літературознавства визначають мистецьку цінність поезій, а й, зважаючи на те, як авторка презентує художню картину, наснажуючи її неповторними художньо-стильовими нюансами та огранюючи власною рецепцією.

Творчості Л.Геньби присвячено чимало статей, зокрема А.Кривенко, А.Бурницького, С.Іванця, Г.Лютого, А.Рекубрацького, Т.Великої, Н.Яковенко, І.Нежинин, проте їхні студії мають публіцистичний характер. Науковими дослідженнями художнього доробку Л.Геньби завдячуємо В.Кравченко, автору передмови до збірки поезій «Повези мене у Красиве…», й О.Стадніченко, яка подала загальний огляд творчості поетеси. Отож, сьогодні назріла потреба зануритись у художній всесвіт поетичної лабораторії Л.Геньби взагалі й особливо у таємниці національних джерел її творчості.

Суспільні зміни в Україні актуалізують тему «національної свідомості», яка є однією з граней збірки «Повези мене у Красиве». Назва збірки має символічне наснаження. «Красиве» – це водночас і спогад про рідне село Грушеве, яке для авторського світу є осердям всієї України, і втілення української душі, свідомості поетеси, її мікросвіту.